

Επίκληση στο συναίσθημα

Θεωρία

Συχνά, όταν θέλουμε να κατευθύνουμε κάποιον προς μια συγκεκριμένη απόφαση ή δράση, δεν αρκεί να επικαλεστούμε μόνο τη λογική και την αποδεικτική δύναμη των επιχειρημάτων και των τεκμηρίων. Πρέπει να δημιουργήσουμε τα αντίστοιχα συναισθήματα, να δημιουργήσουμε συναισθηματική ένταση στον αποδέκτη, ώστε να συναινέσει με τις προτάσεις μας. Σε αυτή την περίπτωση, χρησιμοποιούμε την **επίκληση στο συναίσθημα**. Μέσω αυτής, επιδιώκουμε να ευαισθητοποιηθεί ο δέκτης για το κρίσιμο ζήτημα που παρουσιάζεται, να νιώσει συναισθήματα, να ανησυχήσει, να προβληματιστεί, να κινητοποιηθεί...

Τα μέσα που χρησιμοποιεί ο πομπός, ακολουθώντας αυτόν τον τρόπο πειθούς, είναι:

- **Περιγραφή** (π.χ. Ο πολιτικός περιγράφει παραστατικά την έκταση, τον παλμό και τη συμμετοχή μιας πολιτικής συγκέντρωσης του κόμματός του, για να προκαλέσει ενθουσιασμό και αυτοπεποίθηση στους οπαδούς του, ανησυχία και ανασφάλεια στους πολιτικούς αντιπάλους).
- **Αφήγηση** (π.χ. Ο δικηγόρος υπεράσπισης αφηγείται τα δραματικά γεγονότα που οδήγησαν τον ανήλικο στην διάπραξη της κλοπής, για να προκαλέσει τη συμπάθεια και τον οίκτο των δικαστών).
- **Χιούμορ** (π.χ. Ο καθηγητής στην τάξη αντιμετωπίζει με χιούμορ μια μικρή «παρεκτροπή» κάποιου μαθητή, για να εκτονώσει την ένταση και να εξασφαλίσει θετικό κλίμα).
- **Ειρωνεία**. Η ειρωνική αντιμετώπιση, όταν είναι διακριτική, «λεπτή» και δεν ενοχλεί, συμβάλλει στην υποτίμηση του αντιπάλου (π.χ. Ο πολιτικός της αντιπολίτευσης αναφέρεται περιπαιχτικά στο «τεράστιο έργο της κυβέρνησης» και στην «εμπειρία των στελεχών της», για να αποκαλύψει την απουσία έργου και την απειρία).
- **Συναισθηματικά φορτισμένες λέξεις / Ποιητική γλώσσα**. Ο ποιητικός λόγος με τα πολλά σχήματα λόγου, όπως: μεταφορές / συνυποδήλωση, παρομοιώσεις, εικόνες / εικονοπλαστικός λόγος, ρηματικά πρόσωπα ενικού και πληθυντικού αριθμού, ασύνδετος λόγος, επίθετα κ.λπ., είναι συγκινησιακά φορτισμένος λόγος (π.χ. Σε εθνική εορτή ο ομιλητής χρησιμοποιεί ποιητικές εκφράσεις, για να διεγείρει την περηφάνια και τον θαυμασμό για τα ηρωικά κατορθώματα των προγόνων).
- **Ρητορικά ερωτήματα**. Οι ρητορικές ερωτήσεις επιδιώκουν να αφυπνίσουν και να ταρακουνήσουν τον δέκτη από τον εφησυχασμό του, καθώς διεγείρουν το ενδιαφέρον του και τον δεσμεύουν να συμφωνήσει, εφόσον οι απαντήσεις είναι δεδομένες. (π.χ. Ποιος θα καθορίσει πού αρχίζουν και πού τελειώνουν τα όρια της ανθρώπινης παρέμβασης στο έργο της φύσης; Αν αύριο τροποποιήσουμε το γονίδιο της νόσου Αλτσχάιμερ, γιατί μεθαύριο δεν θα παρέμβουμε στο γονίδιο του ύψους, του χρώματος των ματιών ή της ευφυΐας, ζωντανεύοντας τους χειρότερους εφιάλτες που νομίζαμε ότι είχαμε οριστικά ξορκίσει;).
- **Χρήση α' και β' προσώπου**: «Είναι αναγκαίο να γνωρίζουμε όλοι, κύριοι βουλευτές, ότι η οικονομική κρίση θα ξεπεραστεί μόνο αν ενεργήσουμε...»
- **Λογοπαίγνιο**: «Αν έχετε φάει καλύτερες πατάτες, απατατάστε!»
- **Συνειρμός/Λανθάνων αξιολογικός χαρακτηρισμός**: «Οι έξυπνοι οδηγούν Renault»

κ.ά.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΠΙΚΛΗΣΗ ΣΤΟ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ

1. Ερωτήματα
2. Ρηματικά πρόσωπα α' και β' προσώπου
3. Σχήματα λόγου
4. Ασύνδετο ή πολυσύνδετο σχήμα
5. Λέξεις συγκινησιακά φορτισμένες
6. Υποτακτική ή προστακτική
7. Ειρωνεία
8. Χιούμορ
9. Αφήγηση και περιγραφή
10. Σχολιαστικά σημεία στίξης
11. Μεταφορική/ συνυποδηλωτική λειτουργία του λόγου
12. Μικροπερίοδος λόγος

ΣΚΟΠΟΣ:

1. Να διεγερθούν τα συναισθήματα του δέκτη με σκοπό την ευαισθητοποίησή του.

Εφαρμογή – Άσκηση

Παγκόσμιο χωριό.

Στο γύρισμα της χιλιετίας οι «ειδικοί» προέβλεπαν τις θεμελιώδεις αλλαγές που θα έφερνε, από το ξεκίνημά του ακόμη, ο νέος αιώνας. Στο γύρισμα της χιλιετίας ο Μαρκ Ζάκερμπεργκ ήταν 16 ετών. Και βέβαια, ούτε ο ίδιος ούτε οι «ειδικοί» φαντάζονταν ότι αυτός ήταν που θα άλλαζε εκ θεμελίων την έννοια της επικοινωνίας, δίνοντας άλλη διάσταση στη μαζικότητα. Άλλωστε, όταν ξεκίνησε το Facebook δεν ήταν αυτός ο σκοπός του. Και η ιστορία έχει αποδείξει ότι, όσο δεν έχουν προβλεφθεί και σχεδιασθεί οι μετασχηματισμοί, τόσο πιο σαρωτικοί είναι.

Ας έρθουμε όμως στο σήμερα. Οι ενεργοί χρήστες του Facebook έχουν φθάσει τα δυο δισεκατομμύρια, πράγμα που σημαίνει ότι περισσότεροι από ένας στους τέσσερις κατοίκους του πλανήτη (συμπεριλαμβανόμενων των μωρών, των υπέργηρων, των ιθαγενών του Αμαζονίου – αν και δεν θα με παραξένευε οι τελευταίοι να έκαναν αναρτήσεις τύπου «Αισθάνομαι ευλογημένος στην τοποθεσία Γιασούνι» –) μπαينوβγαίνει κάθε τόσο στο συγκεκριμένο μέσον κοινωνικής δικτύωσης. Και οι μισοί, περίπου, από αυτούς το χρησιμοποιούν κάθε μέρα, ενώ ο μέσος χρήστης μένει στην πλατφόρμα για μια σχεδόν ώρα. Οι αριθμοί δεν είναι μόνο εντυπωσιακοί, είναι, απλά, ανεξέλεγκτοι.

Σκεφτείτε το παραστατικά: δύο δισεκατομμύρια άνθρωποι όλων των ηλικιών, από το Περού, τη Σουηδία, τη Μιανμάρ, την Πολυνησία, το Μανχάταν, πάμπλουτοι και πάμφτωχοι, όλων των τάξεων, των παρατάξεων, των ιδεολογιών, των θρησκειών, των ιδιοσυγκρασιών να ερωτοτροπούν, να πολιτικολογούν, να αποθεώνουν, να καταδικάζουν, να καταγγέλλουν. Να ξεσπάνε χωρίς να σπάνε. Να φωνασκούν χωρίς στην πραγματικότητα να ακούγεται η φωνή τους. Και από αυτούς τα 83 εκατομμύρια να μην είναι πρόσωπα, αλλά προσωπεία, όσα δηλαδή και τα ψεύτικα προφίλ στο Facebook.

Πόσο εφικτό είναι να μπουν και να γίνουν σεβαστοί κανόνες επικοινωνίας σε αυτό το παγκόσμιο χωριό, στην πολυπληθέστερη «τοποθεσία» παγκοσμίως; Δεν ξέρω. Ξέρω όμως ότι είναι απαραίτητο. Και συγχρόνως αδύνατον. Σχεδόν.

Κείμενο της Πέπης Ραγκούση που δημοσιεύτηκε στον ιστότοπο <https://www.in.gr> στις 25-04-2018.

?

Ο σκοπός (πρόθεση) της συγγραφέως του κειμένου είναι να ευαισθητοποιήσει τους αναγνώστες σχετικά με το ζήτημα της διάδοσης και της λειτουργίας του Facebook. Να επισημάνεις, φέρνοντας και τα κατάλληλα παραδείγματα, τέσσερις γλωσσικές επιλογές που χρησιμοποιεί, για να τον επιτύχει.

απάντηση

Πρόθεση του συγγραφέα στο κείμενο είναι να ευαισθητοποιήσει τους αναγνώστες σχετικά με το ζήτημα της διάδοσης και της λειτουργίας του Facebook.

Προκειμένου να πετύχει τον σκοπό της αξιοποιεί:

- σωρευτική χρήση **επιθέτων** (θεμελιώδεις, εντυπωσιακοί, ανεξέλεγκτοι, παγκόσμιο, πολυπληθέστερη κ.λπ.) ·
- **ασύνδετο σχήμα** (2^η και 3^η παράγραφος: συμπεριλαμβανόμενων των μωρών, των υπέργηρων, των ιθαγενών του Αμαζονίου // από το Περού, τη Σουηδία, τη Μιανμάρ, την Πολυνησία, το Μανχάταν, πάμπλουτοι και πάμφτωχοι, όλων των τάξεων, των παρατάξεων, των ιδεολογιών, των θρησκειών, των ιδιοσυγκρασιών να ερωτοτροπούν, να πολιτικολογούν, να αποθεώνουν, να καταδικάζουν, να καταγγέλλουν.)·
- **συνυποδηλωτικός λόγος και παρηχήσεις** (π.χ. να ξεσπάνε χωρίς να σπάνε, να φωνασκούν χωρίς να ακούγεται η φωνή τους κ.λπ.)
- **ειρωνεία και χιούμορ** (οι «ειδικοί», «Αισθάνομαι ευλογημένος στην τοποθεσία Γιασούνι»)
- χρήση **α' προσώπου** (ενικού και πληθυντικού: ας έρθουμε // δεν θα με παραξένευε → υποκειμενικότητα, προσωπικός τόνος) και **β' πληθυντικού** (σκεφτείτε: αμεσότητα, προτροπή προς τους αναγνώστες)
- **ρητορική ερώτηση** («Πόσο εφικτό είναι να μπουκναι και να γίνουν σεβαστοί κανόνες επικοινωνίας σε αυτό το παγκόσμιο χωριό, στην πολυπληθέστερη «τοποθεσία» παγκοσμίως;»).

Ημέρα καταδίκης της βίας εναντίον των γυναικών

Δεν υπάρχει στην ιστορία της ανθρωπότητας διαρκέστερη και διαστροφικότερη καθυπόταξη ανθρώπων από αυτή που υπέστησαν οι γυναίκες από τους άντρες. Αρχίζοντας από τον Αριστοτέλη αναρίθμητα ήταν τα μεγάλα πνεύματα που αρνιούνταν σε αυτές την ανθρώπινη αξία. Μέχρι τον 20ό αιώνα, με ελάχιστες εξαιρέσεις, όλες οι συζητήσεις για την ισότητα θεωρούσαν ως δεδομένο ότι αυτή δεν περιλαμβάνει τις γυναίκες.

Η αντίληψη ότι είναι κατώτερα πλάσματα, φτιαγμένα για να εξυπηρετήσουν την αναπαραγωγή του κόσμου των ανδρών, είχε ως συνέπεια μια τέτοια κακομεταχείριση, βία και εκμετάλλευση, που όμοιά της δεν έχει υποστεί καμία άλλη ομάδα ανθρώπων (ούτε οι μαύροι ούτε η εργατική τάξη, κανείς).

Σε πολλά μέρη του κόσμου ακόμα και σήμερα η ωμή βία εναντίον των γυναικών είναι καθημερινή πρακτική. Στις δικές μας κοινωνίες οι ωμότητες είναι παράνομες. Τα φαινόμενα, όμως, βιασμού, οικογενειακής βίας, σεξουαλικής παρενόχλησης και ποικίλων άλλων προσβολών των γυναικών κάθε άλλο παρά σπάνια είναι.

Ξέρω ότι οι καθιερωμένες ημέρες μνήμης δεν συγκινούν. Σήμερα, όμως, ημέρα κατά της βίας εναντίον των γυναικών, δεν μπορεί παρά να αναλογιζόμαστε με ενοχή τη μεγαλύτερη αδικία που υπήρξε από καταβολής κόσμου, να συμπονούμε τις αμέτρητες γυναίκες θύματα, και να προσπαθούμε να οραματιζόμαστε δικαιοσύνη.

[Σταύρος Τσακυράκης, Δικαιοσύνη: η ουσία της πολιτικής, εκδ. Μεταίχμιο, 2019, σ. 202].

?

Πρόθεση του συγγραφέα στην τελευταία παράγραφο του κειμένου («Ξέρω... δικαιοσύνη») είναι να ευαισθητοποιήσει τον αναγνώστη/ την αναγνώστρια για τις αδικίες σε βάρος των γυναικών. Να αναφέρετε δύο (2) διαφορετικές μεταξύ τους γλωσσικές επιλογές / εκφραστικά μέσα με τα οποία υπηρετείται η πρόθεσή του (μονάδες 2) και να εξηγήσετε σύντομα τη λειτουργία καθενός από αυτά.

απάντηση

Ο συγγραφέας αποβλέποντας στην ευαισθητοποίηση των αναγνωστών για τη διαχρονική αδικία που υφίσταται το γυναικείο φύλο, προβαίνει στη χρήση:

- 1) **α' πληθυντικού ρηματικού προσώπου** (αναλογιζόμαστε, οραματιζόμαστε) που υπογραμμίζει την καθολικότητα – συλλογικότητα της αυτοενοχοποίησης και της προσπάθειας αποκατάστασης της αδικίας σε βάρος των γυναικών.
- 2) **Συγκινησιακά φορτισμένου λόγου** (ενοχή, συγκινούν, μεγαλύτερη αδικία, αμέτρητες γυναίκες, θύματα, συμπονούμε) που κινητοποιεί αισθήματα συμπόνιας και αγανάκτησης για την αποκάλυπτη έκφραση και την μακραίωνη ύπαρξη της έμφυλης βίας.
- 3) **Υπερβολής** («τη μεγαλύτερη αδικία που υπήρξε από καταβολής κόσμου») που αναδεικνύει και επιτονίζει το μέγεθος της αδικίας, διεγείροντας αισθήματα ενοχής.
- 4) **Συνυποδηλωτικής λειτουργίας λόγου** («οραματιζόμαστε δικαιοσύνη») που καθιστά τον αναγνώστη μέτοχο μιας αισιόδοξης θεώρησης και προοπτικής για την απόδοση δικαιοσύνης και αποκατάστασης του γυναικείου φύλου.
- 5) **Σχήματος κλιμάκωσης** («να αναλογιζόμαστε ...να συμπονούμε...να προσπαθούμε να οραματιζόμαστε») που σταδιακά καθοδηγεί τον αναγνώστη από το στοχασμό - που κινητοποιεί η ημέρα μνήμης - στην ενσυναίσθηση για τα αναρίθμητα θύματα καταλήγοντας στη συλλογική ενεργοποίηση – απόπειρα δικαίωσης.